

ساختار هزینه و هزینه تمام شده

فعالیت‌های آموزشی

دانشگاه تبریز

به همت گروه برنامه و بودجه مدیریت بودجه، تشکیلات، تحول اداری و بهره‌وری دانشگاه تبریز

تألیف:

رضا دهقانی، صادق دلیر باقری نیا

سرشناسه	دهقانی، رضا، ۱۳۵۲ -
عنوان و نام پدیدآور	ساختار هزینه و هزینه تمام شده فعالیت های آموزشی دانشگاه تبریز/ به همت گروه برنامه و بودجه مدیریت بودجه، تشکیلات، تحول اداری و بهره وری دانشگاه تبریز: تهیه و تنظیم رضا دهقانی، صادق دلیر باقری نیا.
مشخصات نشر	تبریز: اختر، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۱۱۲ ص.: مصور، جدول، نمودار.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۴۸۶-۴۷۷-۰
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
یادداشت	با همکاری احمد یوسفی، محمدرضا همدانلو، مهدی شریفی خیابانی آذر، نادر جباری، سیاوش بخششی.
موضوع	دانشگاه تبریز - برنامه و بودجه
موضوع	University of Tabriz -- budget
موضوع	دانشگاه ها و مدارس عالی - ایران - - تبریز - برنامه و بودجه
موضوع	Universities and colleges -- Iran -- Tabriz -- budget
شناسه افزوده	دلیر باقری نیا، صادق، ۱۳۴۹ -
شناسه افزوده	دانشگاه تبریز. مدیریت بودجه، تشکیلات، تحول اداری و بهره وری. گروه برنامه و بودجه
رده بندی کنگره	LGR۳۰۸
رده بندی دیویی	۳۷۸/۵۵۳۲۲
شماره کتابشناسی ملی	۷۲۰۹۹۱۰

www.ketab.ir

ساختار هزینه و هزینه تمام شده فعالیت های آموزشی دانشگاه تبریز

به همت گروه برنامه و بودجه مدیریت بودجه، تشکیلات، تحول اداری و بهره وری دانشگاه تبریز

تهیه و تنظیم: رضا دهقانی، صادق دلیر باقری نیا

با همکاری: احمد یوسفی، محمدرضا همدانلو، مهدی شریفی خیابانی آذر، نادر جباری، سیاوش بخششی

ناشر: نشر اختر

چاپ اول ۱۳۹۹ • ۱۱۲ صفحه • قطع وزیری • ۱۵۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۸۶-۴۷۷-۰

دانشگاه تبریز - مدیریت بودجه، تشکیلات، تحول اداری و بهره وری

نشانی: تبریز، بلوار ۲۹ بهمن، دانشگاه تبریز کدپستی: ۵۱۶۶۶۱۶۴۷۱

فهرست مطالب

۷	 مقدمه
۱۱	 بخش اول: اطلاعات پایه و عناصر اصلی ساختار هزینه
۱۱	 الف) تعداد اعضای هیئت علمی:
۱۵	 ب) تعداد اعضای غیر هیئت علمی
۲۰	 ج) تعداد دانشجو
۲۷	 د) تعداد نیروهای سرکشی
۲۹	 هـ) زیر بنا
۳۳	 بخش دوم: ساختار هزینه‌های دانشگاه و هزینه تمام شده فعالیت واحدهای آموزشی و واحدهای عمده دانشگاه
۳۳	 الف) هزینه های مستقیم (پرستشی)
۳۸	 الف-۱) هزینه‌های پرسنلی اعضای هیئت علمی
۴۲	 الف-۲) هزینه‌های پرسنلی اعضای غیر هیئت علمی
۴۶	 ب) هزینه‌های غیر مستقیم (غیر پرستشی)
۵۱	 ب-۱) هزینه های شرکت های خدماتی
۵۴	 ب-۲) هزینه های حامل‌های انرژی
۵۸	 ب-۳) هزینه های حمل و نقل اداری
۶۰	 ب-۴) هزینه های عمومی و تخصصی
۶۱	 ج) مجموع هزینه ها
۷۰	 بخش سوم: هزینه تمام شده دانشجو

فهرست جداول

جدول شماره ۱: توزیع اعضای هیئت علمی دانشگاه (به تفکیک واحد عملیاتی)	۱۲
جدول شماره ۲: توزیع اعضای غیر هیئت علمی بین واحدهای مختلف دانشگاه	۱۶
جدول شماره ۳: توزیع دانشجویان به تفکیک دانشکده	۳۱
جدول شماره ۴: توزیع نیروهای سرکنشی بین واحدهای مختلف دانشگاه	۳۸
جدول شماره ۵: سهم زیربنای هر واحد از کل زیربنای موجود	۳۰
جدول شماره ۶: تفکیک هزینه های پرسنلی واحدهای مختلف دانشگاه	۳۴
جدول شماره ۷: تفکیک هزینه های غیر مستقیم (غیر پرسنلی) دانشگاه	۴۶
جدول شماره ۸: توزیع هزینه های شرکت های خدماتی (بدون لحاظ هزینه تغذیه و ایاب و ذهاب دانشجویی)	۵۲
جدول شماره ۹: توزیع هزینه های حامل‌های انرژی بین واحدهای مختلف دانشگاه	۵۵
جدول شماره ۱۰: تفکیک هزینه های پرسنلی، غیرپرسنلی و ستادی و پشتیبانی واحدهای آموزشی	۷۴
جدول شماره ۱۱: تفکیک دانشجویان مقاطع مختلف واحدهای آموزشی بر اساس دانشجوی همگن شده	۷۹
جدول شماره ۱۲: هزینه تمام شده یک دانشجوی همگن بدون احتساب هزینه های سربار و پشتیبانی به تفکیک واحدهای آموزشی	۸۳
جدول شماره ۱۳: هزینه تمام شده یک دانشجوی همگن با احتساب هزینه های سربار و پشتیبانی به تفکیک واحدهای آموزشی	۹۰

فهرست نمودارها

نمودار ۱: توزیع اعضای هیئت علمی (به تفکیک واحد عملیاتی)	۱۳
نمودار ۲: سهم واحدهای آموزشی از کل اعضای هیئت علمی دانشگاه	۱۴
نمودار ۳: سهم واحدهای آموزشی از کل اعضای هیئت علمی دانشگاه	۱۵
نمودار ۴: توزیع اعضای غیر هیئت علمی دانشگاه	۱۷
نمودار ۴: توزیع اعضای غیر هیئت علمی بین واحدهای دانشگاه	۱۸
نمودار ۵: سهم واحدهای عمده از کل اعضای غیر هیئت علمی	۱۸
نمودار ۶: سهم واحدها از توزیع اعضای غیر هیئت علمی دانشگاه	۱۹
نمودار ۷: توزیع دانشجویان به تفکیک دانشکده	۲۲
نمودار ۸: توزیع دانشجویان دانشگاه تبریز به تفکیک مقطع تحصیلی	۲۳
نمودار ۹: توزیع دانشجویان مقطع کارشناسی	۲۴
نمودار ۱۰: توزیع دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد	۲۵
نمودار ۱۱: توزیع دانشجویان مقطع دکتری تخصصی	۲۶
نمودار ۱۲: سهم واحدهای عمده دانشگاه از کل اعضای شرکتی تأمین نیروی انسانی و حجمی تنظیمی سهم واحدهای عمده از کل اعضای شرکتی تأمین نیروی انسانی و حجمی تنظیمی	۲۹
نمودار ۱۳: سهم واحدهای عمده دانشگاه از کل زیربنای موجود	۳۱
نمودار ۱۴: سهم زیربنای هر واحد از کل زیربنای موجود	۳۲

مقدمه

بهای تمام شده، به طور کلی، قیمت یا هزینه تمام شده یک واحد محصول را در طی یک دوره تولید مشخص می‌نماید و در فرآیند محاسبه بهای تمام شده، هزینه‌ها با در نظر گرفتن میزان وابستگی یا ارتباط با هر محصول، طبقه‌بندی و مورد تجزیه، تحلیل و انتساب قرار می‌گیرند. در سازمان‌های دولتی و مؤسسات غیرتولیدی، به دلیل ماهیت فعالیت‌ها، به جای محصول، خدمات، فعالیت‌ها و یا خدمت‌گیرندگان هستند که به عنوان محصول نهایی مورد ارزیابی قرار گرفته و بهای تمام‌شده آن‌ها محاسبه می‌شود. تعیین صحیح نوع خدمات و یا فعالیت‌های سازمان، قبل از تجزیه و تحلیل هزینه‌ها، اصلی‌ترین مرحله در خصوص تعیین بهای تمام شده خدمت یا فعالیت بوده و بعد از این مرحله، فرآیند تفکیک، دسته‌بندی، ردیابی و انتساب هزینه‌ها صورت می‌پذیرد.

با وجود اینکه نتیجه نهایی محاسبه بهای تمام شده، تعیین میزان هزینه‌ای است که برای تولید یک واحد خدمت یا فعالیت انجام گرفته است، لیکن در جریان انجام این کار، اطلاعات بسیار با ارزشی در ارتباط با نوع هزینه‌ها، محل وقوع آنها و دلایل افزایش یا کاهش بهای تمام شده، به مدیریت ارائه می‌شود، که برای ارتقاء بهره‌وری، بهبود فرآیندها و کنترل هزینه‌ها کمک شایانی می‌نماید. خلاصه کلام این‌که، حسابداری بهای تمام شده یک ابزار مهم مدیریتی برای اهداف داخلی سازمان است.

شاید بتوان گفت که مهم‌ترین گزارش مدیریتی در داخل هر سازمان، علی‌الخصوص سازمان‌های دولتی و غیرتجاری، گزارش بهای تمام‌شده است که تهیه آن در بخش خدمات دولتی که کاملاً به بودجه‌های دولتی وابسته هستند، تقریباً امری بسیار غیر معمول بوده و اصولاً در سیستم‌های دولتی، ضرورتی جهت تعیین قیمت تمام شده و محاسبه داده و ستانده احساس نمی‌شود. با وجود این که در سال‌های اخیر، نظام بودجه‌ریزی دولتی، به سمت بودجه‌ریزی بر مبنای فعالیت، سوق داده شده است، لیکن در عمل، فاصله زیادی با احصاء واقعی فعالیت‌ها و تعیین

اهداف و برنامه‌ها بر اساس سنجه‌ها و مقادیر واقعی وجود دارد و در بیشتر موارد، فعالیت‌ها، هزینه‌ها و محرک‌های فعالیت و هزینه، به درستی تفکیک و تبیین نشده است.

نظام بودجه‌ریزی دانشگاه‌های کشور نیز از این امر مستثنی نبوده و فرآیندها و سیستم‌های مالی مورد عمل در دانشگاه‌ها، طوری طراحی نگردیده است تا بتواند به راحتی، بهای تمام‌شده خدمات را تعیین نماید. به عبارت روشن‌تر، ردیابی هزینه‌ها جهت تخصیص به هر محصول، خدمت یا فعالیت و حتی هر واحد عملیاتی به سختی ممکن می‌گردد.

دانشگاه تبریز، به دلیل این که از سال‌های گذشته دارای ساختار بودجه‌ریزی تفصیلی بوده و در آن پیش‌بینی و ابلاغ بودجه سالیانه با محاسبات هزینه‌های پرسنلی و اطلاعات ورودی بسیار ریز و دقیق همراه می‌باشد، داده‌هایی به مراتب مهم‌تر و قابل اعتمادتر، جهت تعیین هزینه‌های منتسب به هر فعالیت را به دست می‌دهد. لیکن به دلیل ماهیت دولتی بودجه و عملیات حسابداری دولتی در دانشگاه، احصاء هزینه یا بهای تمام شده خدمات و فعالیت‌ها با ضریب خطا همراه خواهد بود.

هدف گزارش مدیریتی پیش‌رو، تعیین هزینه تمام شده فعالیت واحدهای آموزشی با نگاهی به هزینه تمام شده فعالیت حوزه‌های عمده غیرآموزشی دانشگاه تبریز در سال ۱۳۹۶ و در نهایت تعیین قیمت تمام‌شده دانشجویی معادل می‌باشد. برای این کار در مرحله اول، هر واحد آموزشی و یا حوزه عمده، یک فعالیت در نظر گرفته شده و در مرحله بعدی هزینه تمام‌شده دانشجویان به عنوان محصول نهایی، مورد ارزیابی قرار گرفته است.

ذکر این نکته ضروری است که گردآورندگان این گزارش دارای تجارب ارزنده‌ای در زمینه احصاء فعالیت‌های بخش آموزش عالی، بهای تمام‌شده فعالیت‌ها، نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد بوده و ارائه اولین متد قیمت تمام شده فعالیت‌های دانشگاه‌های کشور توسط ایشان صورت پذیرفته است. لیکن با علم به روش‌های موجود بهیابایی فعالیت‌ها و با در نظر گرفتن محدودیت‌های موجود و لزوم تسریع در ارائه گزارش حاضر، کوشیده‌اند تا در کمترین زمان ممکن و با اغماض در برخی از محاسبات، گزارش مدیریتی بهای تمام شده فعالیت واحدهای دانشگاه را به ساده‌ترین شکل ممکن، تدوین نمایند. هرچند این مهم، به دلیل وجود مشکلات

ساختاری در سیستم‌های نرم افزاری مورد عمل دانشگاه و هم چنین عدم وجود فرهنگ مناسب کار تیمی و نوع گردش اطلاعات بین واحدهای مختلف داخل دانشگاه، با سختی‌هایی میسر گردیده است.

گزارش حاضر، اولین گزارش مدیریتی قابل اعتنا در بخش هزینه‌یابی فعالیت‌های دانشگاه بوده و قدم اول در قالب گزارشات سنجش عملکرد، مدیریت و شفافیت هزینه و در نهایت بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد می‌باشد. در پایان یادآوری می‌نماید، گزارش حاضر با علم به ظرافت‌های مورد نیاز و کاستی‌های علمی و عملی در حوزه بهایابی فعالیت‌ها تنظیم گردیده و گردآورندگان، خود را از راهنمایی‌های دوستان و اساتید بزرگوار و انتقادات و پیشنهادات سازنده ایشان بی‌نیاز نمی‌دانند. هم‌چنین لازم به توضیح است که گزارش حاضر بر اساس اطلاعات و داده‌ها و به دور از هرگونه اعمال نظر و در کمال صداقت و امانت تهیه شده است.

در ابتدای گزارش، برخی مفاهیم و توضیحات ضروری ارائه می‌گردد:

۱. هزینه فعالیت: کلیه هزینه‌های مستقیم، غیرمستقیم و سربار که جهت انجام هر فعالیت، مصرف می‌گردد. در این خصوص سعی شده است تا حتی المقدور، هزینه‌ها ردیابی شده و به مراکز فعالیت انتساب گردند.

۲. هزینه سالانه: در گزارش حاضر تنها اعتبارات هزینه‌ای و اختصاصی دانشگاه به عنوان هزینه سالانه مورد محاسبه قرار گرفته و از هزینه‌های عمرانی و هم چنین هزینه‌های استهلاک اموال، تجهیزات و دارایی، صرف‌نظر گردیده است.

۳. مراکز فعالیت: مراکز فعالیت دانشگاه به صورت ۲۴ واحد آموزشی و ۵ حوزه ستادی تعریف گردیده است.

— واحدهای آموزشی شامل:

دانشکده علوم طبیعی، دانشکده فیزیک، دانشکده علوم ریاضی، دانشکده شیمی، دانشکده شیمی و نفت، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشکده علوم تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی، دانشکده حقوق و علوم اجتماعی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، دانشکده الهیات و علوم اسلامی، دانشکده مهندسی برق،

دانشکده مهندسی عمران، دانشکده مهندسی مکانیک، دانشکده مهندسی فناوری‌های نوین، دانشکده کشاورزی، دانشکده دامپزشکی، دانشکده فنی و مهندسی مرند، دانشکده فنی و مهندسی میانه، دانشکده کشاورزی اهر، پردیس خودگردان دانشگاه تبریز، پژوهشکده فیزیک-کاربردی و تحقیقات ستاره‌شناسی و مرکز تحقیقات علوم پایه می‌باشد. ملاک تشخیص واحدهای آموزشی دارا بودن دانشجوی فعال و در حال تحصیل است.

حوزه معاونت دانشجویی از تجمیع ۴ واحد، حوزه معاونت فرهنگی و اجتماعی از تجمیع ۳ واحد، حوزه معاونت آموزشی و تحصیلات تکمیلی از تجمیع ۴ واحد، حوزه معاونت پژوهش و فناوری از تجمیع ۱۵ واحد و سازمان مرکزی از تجمیع حوزه ریاست، معاونت پشتیبانی و توسعه منابع و سایر واحدهای زیر نظر ریاست دانشگاه (مجموعاً ۱۲ واحد) تشکیل شده است.

جهت تسهیل در محاسبه بهای تمام شده فعالیت‌های آموزشی دانشکده‌ها، ابتدا هر دانشکده به عنوان یک فعالیت کل در نظر گرفته شده است تا با در دست بودن تعداد دانشجوی فعال و همگن‌سازی دانشجویان، بهای تمام شده تربیت یک دانشجوی همگن نیز برای واحدهای آموزشی قابل محاسبه باشد.

هزینه‌های مستقیم: کلیه هزینه‌هایی که در هر واحد (فعالیت) بصورت مستقیم و برای اهداف اصلی آن فعالیت یا در نهایت برای تربیت دانشجو (محصول) انجام می‌پذیرد. در این گزارش، هزینه مستقیم شامل هزینه‌های حقوق و مزایا و پرداختی به پرسنل در سال ۱۳۹۶ می‌باشد. هزینه‌های غیرمستقیم: کلیه هزینه‌های غیرپرسنلی که در هر واحد (فعالیت) انجام می‌پذیرد و مستقیماً قابل انتساب به هر فعالیت نیست و به جهت متمرکز و کلی بودن آن در مصارف دانشگاه، با نسبت متفاوت بین واحدهای دانشگاه تسهیم می‌گردد.

هزینه‌های سربار: شامل کلیه هزینه‌های انجام گرفته در بخش‌های دانشجویی، فرهنگی، پژوهشی، ستاد آموزشی و سازمان مرکزی می‌باشد که در مرحله نهایی به عنوان هزینه سربار بر روی واحدها (فعالیت) و دانشجوی همگن (محصول) سرشکن می‌گردد.

هم‌چنین تمام فعالیت‌های انجام یافته ذیل هر معاونت دانشگاه، تحت عنوان یک فعالیت شناسایی شده است تا ضمن تعیین هزینه تمام شده فعالیت هر معاونت، بتوان از آن به عنوان هزینه سربار، جهت تسهیم بر روی فعالیت‌های آموزشی استفاده نمود.